

ЄВРОПЕЙСЬКА ПРОГРАМА

Інформаційний бюлетень

№ 1, липень 2004 р.

**За додатковою інформацією та з приводу отримання бюлетеня
просимо звертатися до Ірини Солоненко, менеджера програми
(solonenko@irf.kiev.ua, тел. 461 97 09)**

Шановні друзі,

Нам приємно запропонувати до Вашої уваги пілотне число бюлетеня **Європейської програми** Міжнародного фонду “Відродження” (МФВ). Бюлетень інформуватиме Вас про заходи в рамках нашої програми, відстежуватиме розвиток подій навколо Плану дій Україна-ЄС, а після затвердження Плану дій – моніторитиме його виконання, а також інформуватиме про нові ініціативи представників громадянського суспільства у напрямку європейської інтеграції України.

Видання бюлетеня – один з перших заходів в рамках нової Європейської програми МФВ. Основним завданням програми є посилення спроможності громадянського суспільства України відігравати помітну роль у процесі європейської інтеграції України. Ми працюватимемо над залученням громадськості до процесу формування політики Європейської інтеграції України, а також над посиленням громадського моніторингу у процесі здійснення політики. Вже сьогодні МФВ підтримує діяльність кількох громадських рад при органах державної влади і ми надалі розвиватимемо цю діяльність.

Ми також працюватимемо над розвитком горизонтальних контактів між представниками громадянського суспільства України та ЄС. Розвиток таких контактів стає дедалі важливим засобом міжнародного спілкування і способом обміну досвідом та налагодження довготривалого партнерства.

І, нарешті, ми працюватимемо над перетворенням європейської ідеї на справу більшості громадян України. Ми переконані, що європейська інтеграція не має бути справою “високої політики”. Європейська інтеграція – це послідовне утвердження цінностей і принципів суспільного життя, які є типовими для демократичних суспільств.

З вересня ми почнемо видавати бюлетень на регулярній основі і перетворимо його на цікавий і корисний інформаційно-аналітичний продукт для максимально широкої аудиторії в Україні.

Ми сподіваємося на співпрацю з Вами в рамках нової Програми МФВ і будемо раді ініціативі з Вашого боку.

З повагою,

Григорій Немиря,
Голова Правління

Зміст

ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА СУСІДСТВА ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ	2
План дій Україна-ЄС буде доопрацьовуватися.....	2
Україні ще потрібно працювати для отримання статусу країни з ринковою економікою	4
Узгоджено План дій Молдова - ЄС	5
ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ.....	6
НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ Польщі закликають ЄС ухвалити політичну заяву на підтримку ПРОЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ.....	6
ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА КОНСУЛЬТАТИВНА РАДА ПРИ ГОЛОВІ ВРУ РОЗПОЧАЛА СВОЮ РОБОТУ	7
КРУГЛИЙ СТИЛ "УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ФОРМУВАННІ ТА ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ"	8
КРУГЛИЙ СТИЛ "10 РОКІВ УПС: ЗДОБУТКИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА АЛЬТЕРНАТИВИ"	8
КОНФЕРЕНЦІЯ "МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ У РОЗШИРЕНІЙ ЄВРОПІ" У БРЮССЕЛІ	9
ПРЕЗИДЕНТСЬКІ ВИБОРИ 2004.....	9
КОАЛІЦІЯ ДОНОРІВ НА ПІДТРИМКУ ПРОВЕДЕННЯ ОПИТУВАННЯ НА ВИХОДІ З ВИБОРЧИХ ДІЛЬНИЦЬ	9
ДОДАТКИ.....	10
МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ В РОЗШИРЕНІЙ ЄВРОПІ.....	10

Європейська політика сусідства та європейська інтеграція України

План дій Україна-ЄС буде доопрацьовуватися

8 липня у Гаазі (Нідерланди) відбувся восьмий Самміт Україна-ЄС. Цей самміт не мав своїм результатом підписання Плану дій Україна-ЄС, хоча про можливість завершення узгоджувальної роботи над документом до Самміту йшлося ще до недавнього часу. Тим не менше такий поворот подій не дивує. Ще 29 червня Леонід Кучма під час зустрічі з прем'єр-міністром Нідерландів Яном Балкененде (Нідерланди головує у ЄС протягом 2-ї половини 2004 р.) у Стамбулі на самміті НАТО підкреслив, що переговори з підписання Плану дій Україна-ЄС варто продовжити поки документ не відобразить ті позиції, у яких зацікавлена Україна. Йдеться про перспективу одержання статусу країни з ринковою економікою, а також питання доступу на ринки товарів і послуг, лібералізації візового режиму та ін.

Нижче ми пропонуємо до Вашої уваги інформацію про розвиток подій навколо Плану дій Україна-ЄС та Європейської політики сусідства. Джерело – Офіційний сайт Представництва України при Європейському Союзі (<http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua>)

Плани дій як інструмент реалізації Європейської політики сусідства

Європейська політика сусідства, відповідно до висновків червневої Ради ЄС 2003 р., реалізується через Плани дій, які опрацьовуються спільно з країнами-партнерами (до першої групи входять Україна, Молдова, Марокко, Туніс, Йорданія, Ізраїль, Палестинська Автономія). Згідно з підходом ЄС, головний принцип Планів дій полягає у наданні Європейським Союзом певних стимулів в обмін на виконання сусідніми країнами відповідних вимог. Плани дій визначатимуть конкретні спільні завдання, етапи і терміни їхньої реалізації.

Плани дій концентруються на наступних пріоритетних напрямках посиленого співробітництва з сусідніми країнами:
- політичний діалог та реформи;

- соціально-економічні реформи та розвиток;
 - торгівля, ринкові та регуляторні реформи з поступовою участю у внутрішньому ринку;
 - юстиція та внутрішні справи;
 - енергетика, транспорт, інформаційне суспільство та навколишнє середовище;
 - гуманітарні контакти, включно з такими сферами, як наука і техніка, культура, освіта.
- Передбачена процедура моніторингу за виконанням положень Планів дій у рамках існуючих органів двостороннього співробітництва.

План дій Україна-ЄС

Відповідно до позиції України, План дій повинен бути двостороннім документом, містити зобов'язання і спільні дії сторін у різних сферах, базуватися на принципах спільної власності, доданої вартості та диференціації. Він також має передбачати конкретні етапи та стимули, поступове переведення відносин з партнерства і співробітництва на інтеграцію. План дій також повинен містити положення щодо поступового відкриття внутрішнього ринку ЄС для української сторони, чіткої перспективи започаткування переговорів зі створення Зони вільної торгівлі, а також мати визначену кінцеву мету - укладення нової угоди посиленого типу. Документ також має передбачати заходи, які б мінімізували можливі негативні наслідки розширення процесу ЄС, передусім з точки зору торговельно-економічних зв'язків та розвитку міжлюдських контактів.

Після проведення трьох раундів консультацій між Україною та Європейською Комісією щодо Плану дій (27 січня - Київ, 24 лютого та 9 березня - Брюссель), 10 березня ц.р. рішенням країн-членів ЄС було тимчасово призупинено всі переговори з країнами-партнерами, в тому числі з Україною, через відсутність консенсусу всередині ЄС щодо стратегії Європейської політики сусідства. Країни-члени заявили про своє прагнення обговорити та узгодити загальні рамки планів дій, кінцеві цілі їх реалізації, рівень доступу до внутрішнього ринку, можливі стимули та часові рамки реалізації Планів дій. 1 квітня ц.р. на засіданні Комітету постійних представників країн-членів ЄС Європейська Комісія отримала підтвердження щодо можливості відновити зазначені консультації.

12 травня ц.р. Європейська Комісія оприлюднила **Стратегічний документ щодо Європейської політики сусідства** (загальні цілі, підходи і методологія ЄПС) та **Доповідь по Україні**. В першому з цього переліку документі відзначено, що Європейська політика сусідства не пов'язується з можливостями, які надаються європейським країнам статтею 49 Угоди ЄС.

Паралельно українській стороні було запропоновано відновити консультації щодо Плану дій, який, згідно з положеннями зазначеного Стратегічного документу, повинен бути схвалений Радою з питань співробітництва Україна-ЄС. В оновленому проекті, переданому українській стороні 26 травня, були в цілому збережені положення, попередньо погоджені в ході проведених двосторонніх консультацій, зокрема щодо трирічного терміну дії Плану дій, перспективи переведення відносин від співробітництва до суттєвого рівня інтеграції в економічній сфері, доступу України до внутрішнього ринку та окремих програм ЄС тощо.

Водночас, без врахування залишилися пропозиції української сторони щодо спрощення візового режиму на основі пропозицій української сторони, переданих під час засідання Ради з питань співробітництва Україна-ЄС 18 травня ц.р., забезпечення прав громадян України, які тимчасово працюють в країнах-членах ЄС, в тому числі шляхом укладення відповідної двосторонньої угоди, а також щодо створення Зони вільної торгівлі

Україна-ЄС, шляхів подолання небажаних наслідків розширення ЄС. ЄС також замінив положення про можливість укладення нової або посиленої угоди, як результату успішного виконання Плану дій, перспективою підписання Європейської сусідської угоди, що, у свою чергу, не відповідає інтересам України.

Сторони провели черговий, 4-ий раунд консультацій 15 червня ц.р. в Брюсселі. Їх учасники досягли певного прогресу з більшості положень проекту документу. Разом з тим, зважаючи на наявність певного кола неузгоджених питань, було прийнято рішення продовжити консультаційний процес з метою підготовки якісного документу, який би відповідав інтересам двох сторін.

За матеріалами Представництва України при Європейському Союзі підготувала Ірина Солоненко

Україні ще потрібно працювати для отримання статусу країни з ринковою економікою

Одне з основних питань, яке обговорювалося на Самміті Україна-ЄС – це надання Україні статусу країни з ринковою економікою. Україна вже давно наполягає на наданні їй статусу країни з ринковою економікою, оскільки такий статус сприймається як важливий крок у напрямку до членства у Світовій організації торгівлі, у якій ключову роль відіграє ЄС. Тим не менше, за висновком Європейської Комісії Україні ще потрібно здійснити деякі перетворення для отримання статусу країни з ринковою економікою.

Українська сторона офіційно звернулася до Європейської Комісії та передала Меморандум, яким розпочала процедуру розгляду надання Україні статусу країни з ринковою економікою в антидемпінговому законодавстві ЄС ще 26 жовтня 2001 р. Після надання Україною відповідних матеріалів на розгляд Європейської Комісії та вивчення ситуації в Україні 12 березня 2003 р. Європейська Комісія передала Українській стороні висновки щодо визначення ринковості економіки України, в яких було відзначено, що Україна здійснила суттєвий прогрес в ринкових реформах з моменту набуття незалежності, разом з тим, Європейська Комісія окреслила ряд сфер, в яких ще, на її думку, залишаються деякі викривлення та має місце державне втручання, та запропонувала Українській стороні надати поновлену та детальну інформацію щодо визначених питань.

17-18 березня 2003 р. під час засідання Ради з питань співробітництва Україна - ЄС сторони погодили запропонований Українською стороною спільний графік щодо подальшої роботи стосовно визначення відповідності економіки України ринковим критеріям. Після цього Українська сторона кілька разів надавала додаткову інформацію чи пояснення з тих чи інших питань на прохання Європейської Комісії. Також відбулася серія консультацій на рівні експертів та двосторонні зустрічі на різних рівнях.

17 травня 2004 р. Комісар ЄС з питань торгівлі П. Ламі надіслав листа Міністрові економіки та з питань європейської інтеграції України М. Деркачу, у якому, зокрема, відзначається прогрес, досягнутий Україною у ряді сфер, та вказано на питання, які ще потребують врегулювання: 1) *ціна на товари* - забезпечення невтручання у процес ціноутворення; 2) *законодавство про банкрутство*. Підкреслено, що Європейська Комісія готова переглянути свою оцінку та надати ринковий статус Україні, як тільки українською стороною буде здійснено заходи для вирішення зазначених технічних питань.

На думку української сторони негативні висновки Європейської Комісії або не відповідають економічним реаліям, що існують зараз в Україні, або інформація та

матеріали, що були в розпорядженні Європейська Комісія, не повною мірою відображали реальну ситуацію (як це було при дослідженні ціноутворення в металургійній та хімічній галузях).

Питання ринкового статусу економіки України також обговорювалося в рамках засідання профільного Підкомітету з питань торгівлі та інвестицій Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС (14 червня 2004 р., м. Брюссель). На засіданні Підкомітету стороною ЄС було відзначено, що експерти Європейської Комісії уважно опрацюють матеріали надіслані Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України 8 червня ц.р., після чого відразу поінформують українську сторону про результати.

Одночасно, на думку депутата Європейського Парламенту Яна Маріуша Віерми Україна ще має здійснити деякі перетворення для того, щоб отримати статус країни з ринковою економікою. На його думку, є кілька моментів, над якими Україна ще повинна попрацювати. Це зменшення державного впливу на економіку – згідно з правилами вільної торгівлі державне субсидіювання виробництва заборонене. Також економіка має бути більш прозорою і мати у своєму розпорядженні надійну судову систему, яка забезпечує дотримання рівних правил гри для всіх. *На основі інформації Представництва України при Європейському Союзі (<http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua>) та The Action Ukraine Report від 7 липня 2004 р. (morganw@patriot.net) з посиланням на Radio Netherlands Hilversum підготувала Ірина Солоненко.*

Узгоджено План дій Молдова - ЄС

Молдова стала першою країною, з якою Європейська Комісія узгодила План дій в рамках Європейської політики сусідства. План дій було узгоджено 15 червня цього року в Брюсселі після четвертого раунду двосторонніх переговорів між делегацією Молдови на чолі з міністром закордонних справ Андрієм Стратаном та делегацією ЄС, очоленою заступником Генерального директора Генерального директорату з питань зовнішніх відносин Європейської Комісії Майклом Лі.

План дій Молдова-ЄС – це політичний документ, що встановлює стратегічні цілі співробітництва між Молдовою та ЄС на найближчі три роки. Його буде підписано після виконання обома сторонами відповідних внутрішніх процедур, зокрема, після схвалення документу усіма державами-членами ЄС. На думку міністра закордонних справ Молдови А. Стратана, успішна реалізація Плану дій протягом найближчих років дозволить Молдові розпочати у 2007 р. офіційні переговори з Європейським Союзом про підписання з Молдовою угоди про асоціацію.

Згідно з розповсюдженим прес-релізом Міністерства закордонних справ Молдови, План дій передбачає налагодження Молдовою тісніших політичних, економічних і культурних відносин з ЄС, а також взаємодію у сфері безпеки, активізацію транскордонного співробітництва та поділ відповідальності за попередження і врегулювання конфліктів.

Одним з основних завдань, викладених у Плані дій, є подальша підтримка ефективного розв'язання придністровського конфлікту. ЄС заявив про готовність в майбутньому брати участь у цьому процесі та використовувати для врегулювання конфлікту всі важелі, які є в його розпорядженні.

В економічній сфері документ передбачає активізацію співробітництва шляхом забезпечення доступу молдовської продукції на внутрішній ринок Європейського Союзу, зокрема, через надання Молдові з боку ЄС привілеїв режиму асиметричної торгівлі.

План дій також передбачає надання Європейським Союзом допомоги Молдові у гармонізації законодавства, в тому числі за допомогою таких механізмів як Бюро ТАІЕХ і налагодження тісної інституційної взаємодії.

План дій наголошує на необхідності відкриття в Кишиневі найближчим часом Постійного представництва Європейської Комісії (наразі Представництво Європейської Комісії в Україні виконує за сумісництвом обов'язки Представництва Європейської Комісії у Молдові).

Серед високих посадових осіб Молдови існує розуміння, що виконання Плану дій не є завданням лише органів державної влади. Так, на прес-конференції 18 червня 2004 року міністр закордонних справ Молдови А. Стратан висловив сподівання на допомогу у впровадженні Плану дій з боку громадянського суспільства та, зокрема, громадських організацій, що підтримують курс на європейське майбутнє країни.

За матеріалами молдовських інформаційних агентств підготувала Зоряна Міщук

Громадянське суспільство та європейська інтеграція України

Неурядові організації Польщі закликають ЄС ухвалити політичну заяву на підтримку проєвропейських прагнень України

Майже тридцять серйозних громадських організацій Польщі звернулися з офіційним листом до Президента Республіки Польща, Прем'єр-міністра, Міністра закордонних справ та Голови та Заступника голови Сейму Республіки Польща. Цим листом представники громадських організацій закликали Польщу спільно з іншими країнами Вишеградської четвірки запропонувати Європейському Союзу ухвалити політичну заяву стосовно України, яка б надала неоднозначну підтримку проєвропейським прагненням України напередодні президентських виборів в Україні. Також автори листа вважають за необхідне, щоб ЄС запропонував Україні чіткий план дій співпраці та інтеграції України до ЄС у тих сферах, які є особливо важливими для України.

У листі, який оприлюднило польське видання Rzecz Pospolita та інші засоби масової інформації Польщі, зазначено, що організації та громадські ініціативи, які тривалий час сприяли польсько-українському партнерству та підтримували європейські устремління України, вбачають великий шанс у членстві Польщі у ЄС. Автори висловлюють бажання, аби Польща стала активним учасником формування Європейської політики сусідства, що однак вимагає конкретних рішень та дій з боку ЄС.

Польські громадські організації зазначають, що цього року Україна постала перед великим історичним викликом - президентськими виборами. Вони вважають, що ці вибори з'ясуять, наскільки реальними є демократичні та європейські перспективи України. За словами авторів листа, у цій справі не повинно бракувати голосу Європи. Відтак, автори листа пропонують проєкт можливої "Політичної заяви ЄС у справі України".

У документі йдеться, що після розширення ЄС Україна стала одним із найвагоміших партнерів Євросоюзу, що треба розраховувати на активне використання Україною шансів, які дає європейська політика сусідства, і що питання повної інтеграції України до ЄС залишається відкритими. Документ також закликає українських політиків продемонструвати в ході президентської кампанії їхню відданість європейським цінностям.

Зі інформацією об'єднання громадських організацій Польщі Група "Заграница"

Громадсько-політична консультативна рада при Голові ВРУ розпочала свою роботу

З метою ширшого залучення громадськості до діяльності Верховної Ради та її органів, надання можливості для врахування громадської думки, зокрема, при підготовці питань для розгляду на засіданнях Верховної Ради наприкінці травня за розпорядженням Голови Верховної Ради України Володимира Литвина було створено Громадсько-політичну консультативну раду при Голові ВРУ.

До складу Ради увійшли представники провідних громадських організацій та аналітичних центрів України. Організацію роботи Ради здійснює секретаріат, очолюваний координатором Ради, радником Голови Верховної Ради Ю.М. Щербаком.

Основними цілями діяльності Ради є: сприяння розбудові в Україні громадянського суспільства; дотримання демократичних традицій, норм і цінностей; забезпечення реалізації принципів верховенства права, свободи слова та інформації в суспільно-політичному житті України; підтримка практики широкого громадського обговорення актуальних питань внутрішньої та зовнішньої політики України; зміцнення співробітництва Верховної Ради України з національними та міжнародними неурядовими організаціями.

Серед основних завдань діяльності Ради - координація співпраці недержавних організацій та експертів з керівництвом Верховної Ради України, обговорення та експертно-аналітична оцінка проблемних питань внутрішньої та зовнішньої політики України, вироблення рекомендацій з цих питань для їх врахування в законотворчій діяльності Верховної Ради України; обмін інформацією, необхідною для наукового обґрунтування питань, що виносяться на обговорення Ради, а також підготовка і надання Голові Верховної Ради України відповідних експертно-аналітичних матеріалів; організація науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів тощо, присвячених найбільш актуальним проблемам розвитку внутрішньої та зовнішньої політики України; розробка рекомендацій щодо удосконалення законодавства України в сфері зовнішньої та внутрішньої політики.

25 червня 2004 року Рада провела своє перше засідання, на якому окрім вирішення організаційних питань, таких як затвердження Положення про Раду, було розглянуто проблему проведення незалежного моніторингу виборчої кампанії та президентських виборів 2004 року. На основі представлених на засіданні матеріалів було підготовлено відповідну заяву Ради, в якій привертається увага до проблем, пов'язаних з проведенням виборчої кампанії та виборів цього року, а також подаються пропозиції Ради щодо заходів, спрямованих на забезпечення проведення виборчої кампанії та виборів відповідно до демократичних стандартів.

Наступне засідання Ради заплановане на вересень цього року. В подальшому Рада збиратиметься щонайменше раз на два місяці і обговорюватиме актуальні питання

української внутрішньої та зовнішньої політики, зокрема, питання європейської інтеграції України.

Підготувала Зоряна Міщук

Круглий стіл “Участь громадськості у формуванні та здійсненні зовнішньої політики України”

18 червня 2004 р. у м. Києві відбулася конференція на тему “Участь громадських організацій у формуванні та реалізації зовнішньої політики: досвід України та Польщі”, співорганізаторами якої виступили Центр “Демократія та розвиток” та Європейська Фундація “Діалог” (Польща). На конференції було представлено аналітичний світ, до написання якого долучилися провідні експерти з України та Польщі, щодо участі громадських організацій Польщі та України у формуванні та реалізації зовнішньої політики. У роботі конференції взяли участь Валентин Наливайченко – заступник міністра закордонних справ України, Анатолій Зленко – радник Президента України, Борис Тарасюк, Голова комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції, Сианіслав Чосек – радник Президента Польщі у закордонних справах, Януш Онишкевич – Депутат Європейського парламенту та керівник програм Центру міжнародних відносин та ряд провідних експертів та представників громадських організацій з України та Польщі. Результатом конференції стала декларація, що містить ряд пропозицій як представникам громадських організацій, так і органам державної влади щодо шляхів залучення громадянського суспільства України до формування та реалізації зовнішньої політики України. Конференція була організована за фінансової підтримки Міжнародного фонду “Відродження” в рамках програми “Схід-Схід: партнерство без кордонів”.

Інформація МФВ

Круглий стіл “10 років УПС: здобутки, перспективи та альтернативи”

15 червня 2004 р. громадська організація Лабораторія законодавчих ініціатив спільно із Комітетом Верховної Ради України з питань європейської інтеграції та Представництвом Фонду Конрада Аденауера в Україні провела у Києві круглий стіл на тему: “10 років УПС: здобутки, перспективи та альтернативи”. Під час круглого столу обговорювалися питання імплементації Угоди про партнерство і співробітництво (УПС) між Україною та ЄС, перспективи переходу до нового формату відносин між Україною та ЄС, а також перспективи співробітництва України та ЄС у контексті набуття чинності Угодою про формування Єдиного економічного простору (ЄЕП).

Саме 15 червня 2004 р. сплило п’ять років з моменту підписання УПС між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами членами. Відтак, назріла необхідність надати об’єктивну оцінку процесу реалізації Угоди та визначити готовність і України і ЄС до нового, більш змістовного, діалогу. Крім того, у контексті підписання і ратифікації Україною Угоди про Єдиний економічний простір виникає потреба аналізу цієї угоди і визначення того, чи суперечить вона УПС та внутрішнім програмним документам України, що визначають незворотність і пріоритетність курсу держави на європейську інтеграцію.

У круглому столі взяли участь народні депутати України, представники іноземних представництв та посольств, вітчизняні та зарубіжні експерти з відповідної проблематики. За результатами круглого столу вийшло друком чергове число часопису “Парламент”, з яким можна ознайомитися на веб-сторінці Лабораторії законодавчих ініціатив – www.parliament.org.ua.

Інформація надана Лабораторією законодавчих ініціатив

Конференція "Майбутнє України у розширеній Європі" у Брюсселі

2 червня 2004 року у Брюсселі відбувся круглий стіл "Україна в розширеній Європі: перспективи на майбутнє". Захід було співорганізовано Інститутом відкритого суспільства, Інститутом Схід-Захід, Фондацією Бертельсмана та Інститутом регіональних та євроінтеграційних досліджень "ЄвроРегіо Україна".

Під час заходу учасники з країн членів ЄС, України та Сполучених Штатів Америки обговорили перспективи відносин між Україною та ЄС на найближчі роки, Європейську політику сусідства та її інструменти щодо України, проблеми реформування верховенства права в Україні, а також питання безпеки, пов'язані з розширенням ЄС.

Результатом конференції стали аналітичні рекомендації. Українська версія рекомендацій подається у додатках наприкінці бюлетеня.

Інформація МФВ

Президентські вибори 2004

Коаліція донорів на підтримку проведення опитування на виході з виборчих дільниць

Зважаючи на необхідність проведення чесних та прозорих президентських виборів в Україні та забезпечення чесного процесу підрахування голосів, Міжнародний фонд "Відродження" виступив з ініціативою об'єднання зусилля донорських організацій, що працюють в Україні в рамках спільного проекту, що має на меті здійсненні широкомасштабного опитування виборців при виході з виборчих дільниць і представленні результатів опитування широкій громадськості.

Міжнародний досвід свідчить про те, що опитування виборців при виході з виборчих дільниць (екзит пол) є ефективною і загальноприйнятною формою громадського контролю за чесністю процесу голосування. Для України дуже важливо довести світовому співтовариству, що вона може забезпечити чесність і прозорість виборів, і проведення екзит полу сприятиме проведенню саме таких виборів.

До фінансування ініціативи на запрошення Міжнародного Фонду "Відродження" долучилися Посольства США, Канади, Швейцарії, Нідерландів, Швеції, Норвегії, Данії, Великої Британії та фонд Євразія. Загальний бюджет проекту складає близько \$ 200 000.

Проект здійснюватиметься Консорціумом, до якого увійшли найавторитетніші українські організації, що проводять опитування громадської думки – фірми "Социс", КМІС, "Соціальний моніторинг" та центр ім. О.Разумкова. Координаційну роботу та зв'язки з громадськістю та ЗМІ здійснюватиме фонд "Демократичні ініціативи". Діяльність за проектом виконуватиметься в межах роботи громадської коаліції "Новий вибір - 2004".

Інформація МФВ

Додатки

Майбутнє України в розширеній Європі

Рекомендації міжнародного круглого столу

2 червня 2004 року в Брюсселі було організовано міжнародний круглий стіл "Майбутнє України в розширеній Європі". Його організаторами виступили Інститут відкритого суспільства, Інститут Схід-Захід, Фундація Бертельсмана та Інститут регіональних та євроінтеграційних досліджень "ЄвроРегіо Україна". У заході взяли участь експерти та політики з України та Європейського Союзу. Підчас заходу обговорювались питання впливу європейської політики сусідства (ЄПС) на відносини між ЄС та Україною, а також роль України в сфері безпеки.

За підсумками дискусії підготовлено наступні рекомендації.

Рекомендації Європейському Союзу

1. ЄС має сприяти подоланню точки зору української сторони, що європейська політика сусідства ґрунтується на подвійних стандартах; отже, диференціація не повинна призводити до дискримінації, особливо що стосується відносин ЄС - Росія та ЄС - Україна. ЄС має сприяти **підвищенню довіри** до європейської політики сусідства шляхом постановки чітких цілей. Взаємна довіра є передумовою успішної реалізації ЄПС.
2. Необхідно змінити офіційну термінологію ЄС по відношенню до України. Замість того, щоб виключати будь-яку **європейську перспективу**, ЄС має чітко запропонувати її, не порушуючи при цьому подальшу дискусію щодо членства в ЄС. Послідовно негативна позиція щодо **європейської перспективи** України знизить можливість ЄС впливати на подальший розвиток демократичних реформ в Україні. Це є особливо важливим з огляду на президентські вибори в Україні.
3. ЄПС повинна відрізнитись від тієї співпраці, що відбувалася в минулому, і не застосовувати вже наявні (старі) інструменти та стратегію. План дій має виходити за рамки Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС. Він повинен однозначно вказувати на **довготермінові цілі** обох сторін і бути забезпечений достатніми ресурсами для досягнення встановлених цілей.
4. ЄПС ґрунтується і має ґрунтуватися на **спільних цінностях**. В цьому контексті для ЄС пріоритетом має бути зміцнення демократії, верховенства права та врядування. Сюди також відносяться політична співпраця, послідовний моніторинг зобов'язань та фінансової допомоги ініціативам, що підтримують ці цінності. Особливу увагу необхідно приділити **зміцненню громадянського суспільства** як партнера для моніторингу політичних зобов'язань, а також зміцненню демократичного врядування.
5. Підтримка Україною ЄПС залежатиме від **чіткості та привабливості стимулів (incentives)**, запропонованих ЄС, які необхідно зміцнити. Важливі стимули включають участь України в єдиному ринку ЄС, а також справедливий та передбачуваний візовий режим. Інші стимули, які мають бути запропоновані з боку ЄС, включають участь України в різноманітних програмах твіннінгу, програмах стипендій, стажування, інших програмах для молоді та студентів, таких як Erasmus Mundus, Comenius та European Voluntary Service, а також підтримку розвитку громадянського суспільства. ЄС має переглянути наявні інструменти фінансування та запропонувати **нові, інноваційні та прозорі механізми** та процедури, які б зменшили фінансовий та адміністративний тягар для реципієнтів та подолали негнучкість існуючого підходу до надання фінансової підтримки.

6. ЄПС має забезпечувати **збалансованість між зобов'язаннями та стимулами**. ЄС має застосовувати такі стимули як участь в угодах щодо торгівлі та програмах технічної допомоги, сприяти розвитку демократії та врядування в Україні, не вимагаючи взаємних поступок. Якщо очікування не виправдаються, відповідні стимули можуть не пропонуватися.

7. Утвердження **верховенства права** – це пріоритет, встановлений Стратегією щодо ЄПС (повідомлення Європейської комісії від 12 травня 2004 року), і це завдання необхідно перевести в площину конкретних дій в рамках Плану дій Україна - ЄС. Сьогодні увага ЄС в цій сфері зосереджена на зміцненні охорони кордонів, боротьбі з організованою злочинністю та торгівлею людьми. Не відкидаючи важливості цих завдань, необхідно зазначити, що ЄС має зосередити увагу на судовій реформі, доступі до правосуддя, підзвітності та ефективності роботи правоохоронних органів, прозорій та відповідальній роботі уряду як антикорупційному, превентивному засобу, гендерній та етнічній рівності та свободі інформації.

8. ЄС має здійснювати активні кроки для того, щоб створити спеціальну **робочу групу донорів (multi-donor task force)**, до складу якої увійшли б також представники українських органів влади та інших громадських та приватних установ, метою якої було б розробити всеохоплюючу **програму судової реформи** на наступні 10 років. Часові, адміністративні особливості та питання, пов'язані із залученням коштів для реалізації цієї програми, необхідно вирішити протягом наступних декількох місяців, для того, щоб новий український уряд міг почати реалізацію цієї програми. Нова програма судової реформи має спиратися на окремі положення Плану дій Україна – ЄС та Спільної програми співпраці між Європейською Комісією та Радою Європи з метою сприяння демократичній стабільності в Україні. Підтримка верховенства права в Україні має поєднувати в собі зміцнення правової системи та використання чітких показників поступу, які б були прийнятні і для уряду України, і для донорів.

9. Успішна реалізація Плану дій вимагає зміцнення адміністративної спроможності органів влади в Україні. З цією метою рекомендується розглянути можливість застосування **ТАІЕХ¹** як ефективного інструменту апроксимації, впровадження та введення в дію стандартів ЄС.

10. **Нові члени ЄС** мають величезний досвід трансформації у демократичні країни з ринковою економікою. ЄС має використовувати цей досвід та сприяти створенню цільових та консультативних груп, які складатимуться з експертів високого рівня з цих країн та експертів неурядових організацій України, які надаватимуть консультації ЄС щодо реалізації політики сусідства по відношенню до України.

11. Українське громадянське суспільство має відігравати більш конструктивну роль в процесі розробки та моніторингу Плану дій з метою зміцнення демократичного контролю та врядування. А саме, відповідно до Ст. 88 Угоди про партнерство та співробітництво, рекомендується створити при Раді з питань співробітництва України та ЄС **Консультативний комітет громадських організацій**. Він буде діяти як консультативний орган та орган моніторингу і буде надавати інформацію для звітів Європейської Комісії

¹ T.A.I.E.X. is the Technical Assistance and Information Exchange unit of Directorate-General Enlargement of the European Commission. In operation since 1996, TAIEEX provides centrally managed short-term technical assistance in the field of approximation, application and enforcement of legislation. Its services are complementary to the several alternative assistance programmes the European Commission offers to new Member States, candidates for accession to the European Union, and the countries of the Western Balkans.

щодо реалізації Плану дій. Досвід функціонування такого органу може бути використаний в подальшому в рамках Угоди про партнерство та співробітництво між ЄС та Молдовою, а також може бути особливо цінним що стосується відносин ЄС - Білорусь. За умов створення цього органу Консультативний комітет громадських організацій може сприяти більшій прозорості процесу реалізації, а також моніторингу процесу реалізації політики сусідства ЄС.

12. ЄС має розглянути необхідність підтримки найкращих практик та професіоналізму неурядових громадських організацій шляхом встановлення пан-європейських зв'язків та мереж, а також виникненню спільних стандартів.

13. ЄС має чітко підтримувати мету України стати **членом СОТ** і, таким чином, допомагати Україні зайняти гідне місце в міжнародній спільноті.

Рекомендації українському уряду

1. Україна має скористатися політичною можливістю, яка існує зараз. Якщо членство в ЄС є метою України в довгостроковій перспективі, як проголошують українські лідери, тоді Україна може використовувати План Дій як інструмент подальшої інтеграції, який в майбутньому міг би прокласти шлях до вступу в Європейський Союз. Важливо розуміти, що реалізація європейської політики сусідства є довгостроковим процесом - отже, необхідно розвивати співпрацю між двома сторонами.

2. Ключова роль в успішній реалізації ЄПС та, отже, прокладанні шляху для подальшої європейської інтеграції належить Україні. Розширення ЄС та досвід нових членів ЄС можуть слугувати прикладом **руху до інтеграції** (Словацька модель), водночас враховуючи застосування принципу диференціації та певні особливості України. Український уряд має чітко продемонструвати свою повну підтримку євроінтеграційному курсу шляхом **реалізації реформ**, які призведуть до виконання Копенгагенських критеріїв.

3. **Президентські вибори в Україні** у жовтні 2004 року матимуть вирішальне значення, оскільки від них залежатиме, чи зможе Україна продемонструвати дотримання міжнародних зобов'язань та стандартів демократичних виборів.

4. До пріоритетів щодо підтримки **верховенства права** належать чіткий розподіл повноважень між гілками влади, рівність перед законом та забезпечення дотримання належних правових процедур, доступ до правосуддя, ефективне виконання рішень суду, боротьба з корупцією, а також свобода ЗМІ та доступ до інформації. Посилення верховенства права в Україні великою мірою залежатиме від розвитку відносин довіри між українським суспільством та державою. В цьому відношенні громадянське суспільство може відігравати ключову роль.

5. Оскільки Україна розташована між двома центрами інтеграції, постає необхідність пристосування зовнішньої політики до цієї ситуації шляхом підтримки внутрішніх реформ, які стосуються цінностей ЄС, економічної експансії на глобальні ринки та забезпечення максимальної стабільності в **сусідньому регіоні**. Україна має використовувати свій статус посередника в Придністровському конфлікті, а також працювати разом з ЄС з метою забезпечення ефективного контролю на кордонах. Український уряд має змінити своє ставлення до лідерів Придністров'я як до легітимних представників населення, що проживає на цій території. Україна може принести

стабільність на свої кордони тільки допомагаючи Придністров'ю перетворитися на демократію.

Загальні рекомендації міжнародній спільноті

14. **Україна відіграє дуже важливу роль в системі європейської безпеки.** Вона може бути **гарантом безпеки** шляхом забезпечення миру та стабільності в сусідньому регіоні, грати роль **посередника** у розв'язанні конфліктів у цьому регіоні (а саме, конфліктів між Грузією і Абхазією та Молдовою і Придністров'ям), а також робити свій внесок в міжнародні **миротворчі операції** (наприклад, місії в Боснії та Герцеговині, колишній Республіці Югославії і Чорногорії та Іраку). В цьому відношенні дуже важливою є увага України до сусідніх регіонів та сприяння регіональній співпраці. Роль України в Чорноморському регіоні також не можна недооцінювати.

15. Враховуючи геополітичне положення України як транзитної країни, вона є головним елементом європейської системи енергетичної безпеки. В той же час, її положення як транзитної країни для нелегальних товарів робить необхідним партнерство з ЄС та США з метою спільної боротьби з тероризмом та організованою злочинністю.

16. Необхідно взяти до уваги, що зусилля міжнародного співтовариства щодо сприяння реформам в Україні також матимуть позитивний вплив на сусідні з Україною країни, а саме Білорусь, Молдову та Росію (наприклад, співпраця в боротьбі з організованою злочинністю), а також на здатність України вирішувати проблеми в цьому регіоні. ЄС має визнати стратегічне значення **України як союзника**. Реальна цінність співпраці з Україною – це сприяння регіональній співпраці, особливо що стосується відносин з Росією та Білоруссю.

17. Україна, ЄС та міжнародна спільнота мають мислити стратегічно, не обмежуючись дискусіями щодо членства в ЄС. З огляду на це, Україна має поступово інтегруватися в ті європейські спільні простори (European spaces), концепції яких зараз реалізуються у відносинах Росія - ЄС. Яким саме чином відбуватиметься ця поступова, функціональна інтеграція в різні інтеграційні простори – це питання для подальшого конструктивного обговорення.

18. Таке бачення ЄС як певної сукупності інтеграційних просторів (a multilayered vision of Europe) може сприяти реалізації євроінтеграційних прагнень України. В той же час це може зміцнити позицію України в Чорноморському регіоні та ГУУАМ.

Підписано:

Фундація Бертельсмана

Центр європейських та міжнародних студій

Інститут Схід-Захід

ЄвроРегіо Україна, Київ

Міжнародний фонд "Відродження", Київ

Інститут відкритого суспільства, Брюссель

Переклад тексту Рекомендацій з англійської на українську мову здійснив Інститут регіональних та євроінтеграційних досліджень "ЄвроРегіо Україна"